

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۲ / شماره ۲۵ / ۱۴۰۰

۱۴۰۰/۸/۱

مطالب این شماره

لزوم توجه به ظرفیت‌های موافقت‌نامه
تجارت ترجیحی اوراسیا به منظور توسعه
همکاری‌های منطقه‌ای ۲
تهیه و تحلیل: کتایون شمشادی

این موسسه با کمال احترام و سپاس، پذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: لزوم توجه به ظرفیت‌های موافقت‌نامه تجارت

ترجیحی اوراسیا به منظور توسعه همکاری‌های منطقه‌ای

تهیه و تحلیل: کتابون شمشادی

کد: (۴۳)-۱۴۰۰۸۰۱-۴-PN

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۷/۲۶

خلاصه متن خبر

بر اساس اطلاعات گمرک ج.ا.ا در شش ماهه نخست سال ۱۴۰۰، مقدار کل صادرات به اتحادیه اوراسیا برابر ۱۰۹۰ هزار تن به ارزش ۴۸۷ میلیون دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل، به لحاظ وزنی ۱۰/۲ درصد و به لحاظ ارزشی ۴۰/۲ درصد افزایش یافته است. مقدار کل واردات از اتحادیه اوراسیا در نیمه نخست سال جاری برابر ۱۳۷۹ هزار تن به ارزش ۶۸۹ میلیون دلار بوده که نسبت به دوره مشابه سال قبل، به لحاظ وزنی ۳۱/۵ درصد کاهش، اما به لحاظ ارزش به میزان ۳/۸ درصد افزایش یافته است.

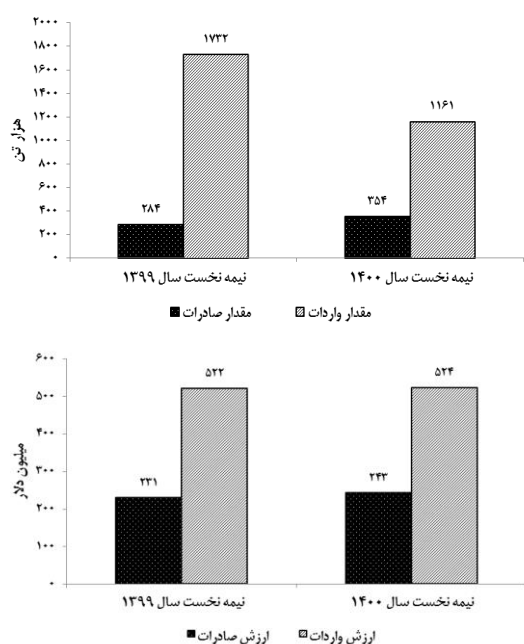
در این میان، در نیمه نخست سال جاری، بخش کشاورزی سهمی معادل ۳۲/۵ درصد از مقدار و ۵۰ درصد از ارزش صادرات کل به اتحادیه اوراسیا را به خود اختصاص داده که نسبت به شش ماه نخست سال ۱۳۹۹، به لحاظ وزنی ۳/۸ درصد افزایش یافته اما به لحاظ ارزشی با کاهش ۱۶/۵ درصد مواجه بوده است. همچنین ۸۴ درصد از مقدار و ۷۶ درصد از ارزش واردات از اتحادیه اوراسیا مربوط به بخش کشاورزی بوده که نسبت به شش ماه نخست سال ۱۳۹۹، به میزان ۲ درصد کاهش یافته است.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی

بر اساس اطلاعات مرکز تجارت جهانی (ITC)، تجارت اتحادیه اوراسیا (کشورهای ارمنستان، بلاروس، روسیه، قرقیزستان و قزاقستان) به ایران در مقایسه با تجارت جهانی بسیار ناچیز می باشد، بطوریکه در سال ۲۰۲۰ سهم ایران از صادرات کل اتحادیه اوراسیا به جهان معادل ۰/۳۹ درصد و از صادرات بخش کشاورزی برابر ۰/۳۵ درصد بوده است. بر اساس موافقت‌نامه اوراسیا، ۲۷ درصد از امتیازات ایران به اوراسیا و ۲۵ درصد از امتیازات اوراسیا به ایران مربوط به بخش کشاورزی بوده است. همچنین با توجه به سهم بالای بخش کشاورزی از تجارت کشور ایران با اوراسیا (۵۰ درصد ارزش صادرات و ۷۶ درصد ارزش واردات)، اهمیت تجارت بخش کشاورزی در این موافقت‌نامه مشخص شده و

لازم است از ظرفیت‌های موجود در موافقت‌نامه استفاده بهینه صورت بگیرد.

بر اساس اطلاعات گمرک ج.ا.ا در نیمه نخست سال ۱۴۰۰، مقدار صادرات بخش کشاورزی به اتحادیه اوراسیا برابر ۳۵۴ هزار تن به ارزش ۲۴۳ میلیون دلار بوده که این ارقام نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۲۵ درصد به لحاظ وزنی و ۵/۳ درصد به لحاظ ارزشی رشد داشته است. مقدار واردات بخش کشاورزی از اتحادیه اوراسیا در بازه زمانی مذکور برابر ۱۱۶۱ هزار تن به ارزش ۵۲۴ میلیون دلار بوده که نسبت به نیمه نخست سال ۱۳۹۹، به لحاظ وزنی ۳۳ درصد کاهش اما لحاظ ارزشی ۰/۵ درصد افزایش یافته است (نمودار ۱).

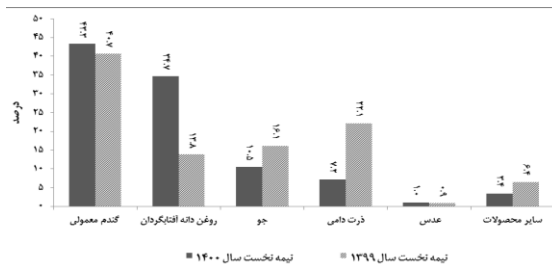
نمودار ۱. مقایسه مقدار و ارزش صادرات و واردات بخش کشاورزی

به/از اتحادیه اوراسیا در نیمه نخست سال ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

ماخذ: گمرک ج.ا.ا و محاسبات

عمده‌ترین محصولات صادراتی ایران به اتحادیه اوراسیا در نیمه نخست سال ۱۴۰۰ (نمودار ۲)، شامل پسته با پوست تازه یا خشک، هلو، فلفل‌فرنگی، سیب و هندوانه بوده که در مجموع حدود ۵۰ درصد ارزش صادرات به اتحادیه اوراسیا را به خود اختصاص داده‌اند. از میان محصولات عمده صادراتی، فلفل‌فرنگی، گوجه‌فرنگی، پسته و سیب شامل کاهش تعرفه بر اساس موافقت‌نامه می‌باشند. همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، حدود ۹۲ درصد از صادرات آلبالوهای ترش، ۶۱ درصد از صادرات فلفل‌فرنگی و ۵۸ درصد از صادرات سایر آلبالوها

در شش ماه نخست سال ۱۴۰۰، عمده‌ترین محصولات وارداتی ایران از اتحادیه اوراسیا (نمودار ۳)، گندم معمولی، روغن دانه آفتابگردان، جو، ذرت دامی و عدس بوده که بیش از ۹۶ درصد از ارزش واردات از آن اتحادیه را شامل شده است. در میان محصولات عمده وارداتی، فقط روغن دانه آفتابگردان مشمول کاهش تعرفه ۵۰ درصدی (بر اساس موافقت‌نامه) شده است. اما نکته مهم، سهم اندک اوراسیا در تامین محصولات وارداتی به ویژه ذرت دامی و جو می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد در شش ماه نخست سال ۱۴۰۰، امارات در تامین ذرت دامی سهمی معادل ۵۸ درصد داشته و پس از آن ترکیه (۷ درصد)، عراق (۶ درصد)، انگلستان (۵/۸ درصد) و آلمان (۴ درصد) قرار دارند. همچنین در تامین جو نیز امارات سهمی معادل ۲۷ درصد داشته و پس از آن ترکیه (۱۷ درصد)، انگلستان (۱۶ درصد)، هلند (۱۰ درصد) و عمان (۶ درصد) قرار داشته‌اند. بنابراین با توجه به ظرفیت صادراتی اوراسیا از جمله کشور روسیه در محصول جو و ذرت امکان جایگزینی مبادی عمده وارداتی و کاهش سهم کشورهای واسطه از جمله امارات وجود دارد.

نمودار ۳. محصولات عمده وارداتی ایران از اتحادیه اوراسیا در نیمه

نخست سال ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

ماخذ: گمرک ج.ا.ا و محاسبات

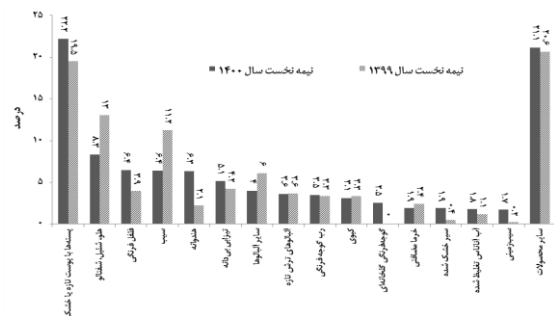
جدول ۲. محصولات عمده وارداتی ایران از اتحادیه اوراسیا در نیمه

نخست سال ۱۴۰۰ (واحد: میلیون دلار/ هزار تن/ درصد)

محصولات	ارزش واردات	مقدار واردات	سهم از واردات از اوراسیا در نیمه نخست سال ۱۴۰۰	سهم از واردات از اوراسیا در نیمه نخست سال ۱۳۹۹	کل ارزش واردات ایران در نیمه نخست سال ۱۴۰۰
گندم معمولی	۲۲۷	۶۵۷	۴۳.۳	۴۰.۷	۳۰.۳
روغن دانه آفتابگردان	۱۸۲	۱۳۴	۳۴.۷	۱۳.۸	۲۰.۹
جو	۵۵	۲۰۳	۱۰.۵	۱۶.۱	۹.۴
ذرت دامی	۳۸	۱۳۷	۷.۲	۲۲.۱	۲.۵
عدس	۵	۶	۱	۰.۹	۱۱.۸
سایر محصولات	۱۸	۲۳	۳.۴	۶.۴	-

ماخذ: گمرک ج.ا.ا و محاسبات

به اتحادیه اوراسیا صورت گرفته است. اما مابقی محصولات صادراتی (به استثناء سیر خشک شده، هلو و کیوی) به اوراسیا سهم اندکی را از کل صادرات ایران شامل می‌شوند که لازم است با توجه به ظرفیت‌های موجود موافقت‌نامه و با تقویت رایزنی‌های بازرگانی در کشورهای اوراسیا، سهم ایران در بازارهای آن اتحادیه به ویژه در مورد محصولات عمده صادراتی، افزایش یابد.

نمودار ۲. محصولات عمده صادراتی ایران به اتحادیه اوراسیا در نیمه

نخست سال ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹

ماخذ: گمرک ج.ا.ا و محاسبات

جدول ۱. محصولات عمده صادراتی ایران به اتحادیه اوراسیا در نیمه

نخست سال ۱۴۰۰ (واحد: میلیون دلار/ هزار تن/ درصد)

محصولات	ارزش صادرات	مقدار صادرات	سهم از صادرات به اوراسیا در نیمه نخست سال ۱۴۰۰	سهم از صادرات به اوراسیا در نیمه نخست سال ۱۳۹۹	کل ارزش صادرات ایران در نیمه نخست سال ۱۴۰۰
پسته ها با پوست تازه یا خشک	۵۳.۹	۹.۲	۲۲.۲	۱۹.۵	۵۳.۹
هلو، شلیل و شفتالو	۲۰.۲	۳۹.۱	۸.۳	۱۳	۲۰.۲
فلفل فرنگی	۱۵.۶	۳۶	۶.۴	۳.۹	۱۵.۶
سیب	۱۵.۵	۴۱.۶	۶.۴	۱۱.۲	۱۵.۵
هندوانه	۱۵.۴	۳۳	۶.۳	۲.۱	۱۵.۴
تیزابی بی دانه	۱۲.۴	۱۱.۳	۵.۱	۴.۲	۱۲.۴
سایر آلبالوها غیر از آلبالوهای ترش	۹.۶	۷.۴	۴	۶	۹.۶
آلبالوهای ترش تازه	۸.۸	۶.۸	۳.۶	۳.۶	۸.۸
رب گوجه‌فرنگی	۸.۵	۱۷.۵	۳.۵	۳.۳	۸.۵
کیوی	۷.۵	۱۳.۱	۳.۱	۳.۳	۷.۵
گوجه‌فرنگی گلخانه‌ای	۶.۲	۱۲.۳	۲.۵	۰	۶.۲
خرما مضافتی	۴.۶	۴.۲	۱.۹	۲.۴	۴.۶
سیر خشک شده	۴.۶	۵.۸	۱.۹	۰.۴	۴.۶
آب آناناس تغلیظ شده (کنسانتره)	۴.۳	۶.۸	۱.۸	۱.۱	۴.۳
سیب زمینی	۴.۲	۳۷.۸	۱.۷	۰.۲	۴.۲
سایر محصولات	۵۱.۳	۹۲.۵	۲۱.۱	۲۳.۵	-

ماخذ: گمرک ج.ا.ا و محاسبات

در حال حاضر توسعه تجارت با کشورهای منطقه یک ضرورت اجتناب ناپذیر در امر توسعه صادرات کشور بوده که بنا به اهمیت آن، در اسناد بالادستی از جمله سیاست‌های ابلاغی اقتصاد مقاومتی توسط مقام معظم رهبری و برنامه ششم توسعه نیز بدان اشاره شده است. از این رو، موافقت‌نامه ترجیحی اوراسیا یک فرصت مناسب برای پیشبرد اهداف توسعه صادرات کشور ایران در منطقه می‌باشد. اگر چه در سال جاری صادرات محصولات کشاورزی به اوراسیا به لحاظ مقداری ۲۵ درصد و به لحاظ ارزشی ۵/۳ درصد رشد داشته، اما سهم اندک اتحادیه اوراسیا در بازار محصولات عمده صادراتی ایران؛ علی‌رغم وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های صادراتی به ویژه میوه و سبزیجات، شیر و محصولات لبنی و فرآورده‌ها از سبزیجات به کشورهای اوراسیا^۱؛ می‌تواند به منزله فرصت‌سوزی در استفاده از ظرفیت‌های موافقت‌نامه تلفی شود. بنابراین، فعال کردن ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های صادراتی بخش کشاورزی با تمرکز بر محورهای یاد شده، تقویت رایزنی‌های بازرگانی در کشورهای عضو اوراسیا و رفع موانع غیر تعرفه‌ای (به‌ویژه اصلاح زیرساخت‌های حمل و نقل و امور گمرکی) از جمله مواردی است که می‌تواند سبب توسعه و تقویت صادرات بخش کشاورزی به اوراسیا شود.

از طرف دیگر، سهم اندک اوراسیا در تامین تقاضای وارداتی محصولات کشاورزی از جمله نهاده‌های دامی، نشان‌دهنده مغفول ماندن فرصت‌های استفاده از موافقت‌نامه در راستای جایگزینی مبادی عمده وارداتی محصولات به ویژه کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی با کشورهای واسطه و کشورهای غربی می‌باشد. از این رو، ارجح است که در آغاز مذاکرات با هدف اجرای موافقت‌نامه تجارت آزاد، منافع و موانع دستیابی به ظرفیت‌ها و فرصت‌های موافقت‌نامه ترجیحی به طور مستمر مورد رصد و پایش قرار بگیرد تا با تقویت نقاط قوت و رفع چالش‌ها و موانع احتمالی، کشور ایران موفق به دستیابی به حداکثر منافع از اجرای موافقت‌نامه تجارت آزاد با اتحادیه اوراسیا شود.

۱. شمشادی. ک (۱۴۰۰). بررسی پتانسیل‌های صادراتی و وارداتی محصولات کشاورزی ایران و کشورهای همسایه. موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی.

تهران - بلوار کریم خان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۳۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
www.agri-peri.ac.ir